

CONSILIUL AUDIOVIZUALULUI AL REPUBLICII MOLDOVA

DECIZIA nr. 115

din 26 aprilie 2024

Cu privire la examinarea rezultatelor controlului serviciului media audiovizual de televiziune „Jurnal TV”, ca urmare a petiției din partea dlui Ion Ceban, primar general al mun. Chișinău

La data de 05.04.2024, Consiliul Audiovizualului (în continuare – CA) a recepționat petiția f/nr. din 03.04.2024 din partea dlui Ion Ceban, președintele Partidului Politic Mișcarea Alternativa Națională (în continuare – PP MAN), prin care susține că la 17 martie 2024 și 24 martie 2024, în cadrul programului audiovizual „Ora de ras”, de către serviciul media audiovizual de televiziune „Jurnal TV” au fost răspândite informații defăimătoare în privința petiționarului, a instituției pe care o conduce și a PP MAN. Petiționarul constată că în prevederile Codului serviciilor media audiovizuale al republicii Moldova nr. 174/2018 (în continuare – CSMA) nu sunt menționate excepții/reguli speciale pentru emisiuni de divertisment, de umor și/sau satiră și face referire la Legea nr. 64/2010 cu privire la libertatea de exprimare, art. 4 alin. (3), care prevede: *„Pe lângă garanțiile prevăzute la art. 3, libertatea de exprimare a mass-mediei admite și un anumit grad de exagerare sau chiar provocare, cu condiția să nu se denatureze esența faptelor”*, și art. 7 alin. (8), care prevede: *„Nimeni nu poate fi tras la răspundere pentru stilul umoristic și satiric dacă prin folosirea acestuia nu se induce în eroare publicul în privința faptelor.”* Ion Ceban menționează că, deși programul audiovizual de televiziune „Ora de ras” este prezentat ca emisiune de umor și satiră, acesta, de facto, este o emisiune de dezbatere a unor știri politice cu prezentarea opiniei personale a autorului/prezentatorului asupra evenimentelor din viața politică și socială a Republicii Moldova. În cadrul programului sunt truate discuții fără ca autorul/prezentatorul să explice clar publicului că discuțiile prezentate sunt integral inventate și nu corespund realității, ci, din contra, induce opinia precum că cele relatate reprezintă un adevăr. De asemenea, petiționarul susține că informațiile din cadrul programului sunt denigratorii și manipulatorii, care prejudiciază onoarea și demnitatea, iar prin plasarea periodică a inscripției cu date de contact pentru solicitarea dreptului la replică de către persoanele vizate în emisiune, autorul/prezentatorul recunoaște că emisiunea difuzată este o emisiune politică în privința căreia sunt aplicabile prevederile legale relevante.

În acest context, Ion Ceban solicită:

„a) Constatarea încălcării prevederilor art. 13 și 14 din CSMA și a prevederilor pct. 50-52, 77-85 din Regulamentul privind conținuturile audiovizuale nr. 63 din 22.01.2021, cu aplicarea măsurilor de rigoare prevăzute de legislație;

b) Obligarea serviciului media audiovizual de televiziune Jurnal TV (ÎCS „Reforma Art” SRL) de a difuza permanent, pe parcursul emisiunii „Ora de ras” următoarea informație: aceasta este o emisiune de umor, informațiile difuzate nu reprezintă reflectarea reală a faptelor și nu trebuie să fie luate în serios.”

În temeiul prevederilor art. 83 alin. (2) din CSMA, precum și în scopul examinării obiective a tuturor circumstanțelor sesizate, prin scrisoarea nr. 854 din 08.04.2024 CA a solicitat furnizorului de servicii media ICS „REFORMA ART” SRL să-și expună poziția asupra celor invocate în petiție.

Astfel, prin scrisoarea nr. 068-R/24-E din 09.04.2024, „REFORMA ART” SRL, fondatoarea serviciului media audiovizual de televiziune „Jurnal TV”, a comunicat următoarele: *„Postul de televiziune Jurnal TV, titular ÎCS Reforma Art SRL, a luat act de scrisoarea dvs. nr.854 din 08.04.2024, prin care ne-a fost remisă sesizarea lui Ion Ceban, ce are ca obiect unele materiale difuzate în cadrul emisiunii „Ora de Ras” din 17 și 24 martie 2024 și asupra acesteia vine să comunice următoarele.*

De la început atragem atenția că sesizarea se bazează exclusiv pe pretinsa lezare a imaginii onoarei semnatarului, fapte pe care acesta le califică prin prisma Legii privind libertatea de exprimare. Însă, aceste insinuări nu intră în competența Consiliului, mai ales că I. Ceban a depus și o cerere prealabilă în baza acestei legi, exercitând procedura stabilită prin ea. În asemenea mod Consiliul trebuie să aprecieze ca fiind inadmisibilă sesizarea dată, atât timp cât pentru cele invocate de semnatar a fost demarată procedura legală reglementată prin Legea privind libertatea de exprimare, ce are ca autoritate competentă de soluționare instanța de judecată.

Totodată, reamintim Consiliului că emisiunea Ora de Ras nu este o emisiune de știri, nici de debateri politice și nici de informare! Ea este o emisiune de satiră politică, împrejurări în care prevederile Codului serviciilor media audiovizualului, citate de semnatarul sesizării, nu se aplică la caz.

Cu această ocazie vrem să reamintim că satira nici nu trebuie să se bazeze pe "un substrat factologic suficient", satira poate porni de la niște presupuneri, bănuieli, supoziții sau chiar bârfe.

Iar când petentul afirmă că faptele prezentate în emisiune sunt "intenționat denaturate și expuse într-o manieră tendențioasă" I. Ceban dă, de fapt, o definiție a satirei; da, satira anume cu asta se ocupă, ea redă fapte „intenționat denaturate și expuse într-o manieră tendențioasă.”

Or, chiar în debutul emisiunii Ora de Ras se anunță publicul că această emisiune este un pamflet și trebuie tratată ca atare!

În sensul art.10 din CEDO, art.32 din Constituția RM și art.9 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, persoanele particulare se bucură de un drept larg de a critica lideri politici oficialitățile, guvernele și instituțiile statale și ele pot fi pedepsite în ordin civil sau penal în cazul în care criticile lor sunt false din punct de vedere factologic sau sunt excesiv de ofensatoare.

Limitele criticii acceptabile în adresa personalităților publice sau a organismelor guvernamentale sunt mai largi de cât ale celei în adresa persoanelor particulare, și, în general, sunt mai largi atunci când sunt criticate persoane nominalizate.

Consiliul trebuie să țină cont de faptul că, în conformitate cu art.3 și 4 din Declarația despre libertatea disputelor politice în mass-media, adoptată la 12.02.2004 la întrunirea a 872-a a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, precum și cu regulile minime referitor la răspunderea presei, a televiziunii, radioului și altor mijloace de informare în masă, adoptate la cea de a II-a Conferință a judecătorilor cu tematica "Justiția și mass-media", desfășurată la Cracovia în perioada 25-26 aprilie 2005, personalitățile politice, care stăruie să-și impună opinia politică, prin însăși acest fapt își exprimă acordul de a fi supuși aprecierilor publice și criticii în mass-media.

Politicienii în mod inevitabil și conștient trebuie să accepte verificarea strictă a fiecărui cuvânt și faptă, atât din partea jurnaliștilor, cât și a marelui public, și, în consecință, trebuie să dovedească un grad mai mare de toleranță. Cerințele lor de a fi protejați prin prisma art.10 al Convenției și art.7, 10 și 11 din Legea cu privire la libertatea de exprimare, trebuie cântărite cu interesele dezbaterii libere a chestiunilor politice (cazul Lingens c. Austriei, Hotărârea din 08 iulie 1986).

Limitarea în libertatea de exprimare a unui jurnalist în contextul dezbaterii unei probleme de interes public în privința unui politician, îndeosebi de rang înalt, constituie o încălcare a art.10 din Convenția Europeană pentru Drepturile Omului (Hotărârea din 12.02.2008, cauza Flux nr.4 c. Moldovei).

De asemenea, Consiliul urmează să aplice și prevederile art.7 alin.(8) din Legea cu privire la libertatea de exprimare, care stabilește clar că nimeni nu poate fi tras la răspundere pentru stilul umoristic și satiric dacă prin folosirea acestuia nu se induce în eroare publicul în privința faptelor! Menționăm că și în jurisprudența CEDO s-a statuat că stilul jurnalistic constituie o parte a comunicării ca formă de expresie, fiind astfel protejat, împreună cu conținutul expresiei, iar exprimarea jurnalistică poate fi aseasonată cu percepții personal-subiective sau cu formule nu întotdeauna adecvate esențial este ca, pentru a rămâne sub protecția art. 10 din Convenție, limbajul utilizat să nu fie subordonat unicului scop de a insulta (...), nefiind permis ca satira să conducă la mesaje jignitoare, la atacuri personale și gratuite.

Altfel spus, satira se menține în limitele sferei licitelui dacă respectă drepturile personalității și, ca atare, trebuie să păstreze o anumită măsură și mai ales, nu trebuie să se apeleze la această formă de exprimare cu intenția de a prejudicia."

Consiliul trebuie să pornească anume de la premisa clară a lipsei intenției de a-l insulta prejudiciu sau în alt mod afecta pe petent, care a acceptat să facă activitate politică, dar și a da dovadă de un comportament ambiguu, incert.

În aceste circumstanțe atestăm lipsa vreunei încălcări a cadrului legal în vigoare, inclusiv celui reprodus de petent, dar și că activitatea realizată în cadrul emisiunii de satiră politică Ora de Ras este protejată de norme legale naționale și internaționale clare, ce fac imposibilă atragerea vreo răspundere juridică a postului, fiind evidentă deosebirea dintre emisiunile de știri și dezbateri cu emisiunile de satiră politică, motive din care solicităm respingerea sesizării depuse de I. Ceban. ”

Astfel, în conformitate cu prevederile art. 75 alin. (4) lit. a) și art. 83 alin. (3) lit. c) din CSMA, CA a supus controlului programul „Ora de ras” prin prisma celor invocate de petiționar și a informațiilor prezentate de furnizorul de servicii media.

Programul audiovizual „Ora de Ras” se încadrează în categoria „pamflet” și ridiculizează, în mici scenete bazate pe evenimente importante pe parcursul unei săptămâni, politicieni și persoane notorii din Republica Moldova, expunându-le în mod ironic acțiunile, declarațiile, deciziile sau greșelile gramaticale pe care le fac la TV. Potrivit dicționarului, pamfletul este o specie literară (în versuri sau în proză) cu caracter satiric, în care scriitorul înfierează anumite stări morale, concepții politice, aspecte negative ale realității sociale, trăsături de caracter ale unei persoane etc.

Rezultatele controlului au atestat că la 17 și 24 martie 2024 serviciul media audiovizual de televiziune „Jurnal TV” a difuzat programul „Ora de ras”. În cadrul edițiilor respective autorul face referire la unele fapte cunoscute publicului. Este de menționat că faptele și personajele care fac parte din program sunt reale. Modul în care se face prezentarea acestora este unul diferit de ceea ce presupun rigorile de prezentare a subiectelor în cadrul programelor informative și analitice. Dat fiind faptul că programul aparține genului „pamflet”, autorul abordează informația sub o formă umoristică, prin care încearcă să evidențieze anumite aspecte de comportament, de atitudine, trăsături de caracter ale persoanelor publice.

În această ordine de idei, la 17 martie 2024, în cadrul programului sunt difuzate mai multe subiecte, printre care două îl au ca protagonist pe primarul general al mun. Chișinău, Ion Ceban. În primul subiect autorul face referire la un fapt, și anume vizita dlui Ion Ceban la un meci de fotbal al clubului FC Barcelona din Spania, în timpul vacanței. Autorul menționează că această vizită nu este una de lucru: (21:20:29) „*Credeți că a fost acolo să se întâlnească cu vreun oficial, să parafeze vreun proiect în beneficiul capitalei noastre, să aducă ceva bune practici aici? Nu, de unde ? S-a dus omul să se distreze. Să se relaxeze și să bea vin scump în tribunele stadionului olimpic din acest minunat oraș...*” În acest context, autorul accentuează calitatea de persoană publică a petentului, și anume cea de primar general al mun. Chișinău.

Al doilea episod din program are drept linie de construcție citatul de pe Facebook al primarului general al mun. Chișinău, în care se regăsește cuvântul „prostălan”, folosit de petent în diferite contexte:

Autorul: (21:26:33) „*Primarul Vanea Ceban recidivează. Atât de mult îi place să jignească, să fie bătăran, încât nu se poate abține să nu numească în toate felurile oamenii. El iarăși a scos din buzunar cuvântul "prostălan", chiar dacă a fost condamnat de chișinăuieni pentru asta când i-a jignit, în loc să deszăpezească orașul.*”

Ion Ceban: „*Văd tot felul de prostălani.*”

Autorul: „*Mai mult, lui Vanea i-au dedicat un site pe care i se cere demisia – prostalan.md. De data aceasta Vanea l-a făcut prostălan pe noul ministru al mediului, Sergiu Lazarenco. Autorul citează un mesaj: „Încă un prosălan de la PAS – ministru cu salariu de 100 000 lei. Deja la Ministerul Mediului. Fără studii, fără experiență. Vremuri bune” a scris Ceban pe Facebook. După ce a postat prostia asta, a șters-o, dar portalurile de știri au reușit să o salveze, așa că a mai postat-o odată ca să nu-i fie furată gloria, dând vina pe Zuckerberg, prostalanul de la META.*”

Ion Ceban: „*Tot felul de prostălani.*”

Autorul: „*Bravo Vanea. Tine-o tot așa. Sigur te vor vota iar prostălanii.*”

La data de 24.03.2024, în programul „Ora de ras” sunt abordate două subiecte despărțite în patru episoade. În primul episod autorul abordează subiectul ce se referă la un denunț depus la CNA de

către viceprimarul Irina Gutnic și deputatul Gaik Vartanian. În celelalte trei episoade se relatează despre aderarea fostului membru al Partidului Democrat din Moldova (PDM) Veaceslav Burlac la PP MAN. Autorul descrie rolul pe care l-a avut Veaceslav Burlac în cadrul PDM și presupune că în cadrul PP MAN acesta va avea același rol, acest fapt este comentat astfel:

Autorul: (21:33:39) „*Veaceslav Burlac, fost președinte al Consiliului raional Criuleni, a rămas în memoria colectivă ca strângător de donații fictive pentru PD și fără voia lui ne-a luminat în privința schemelor lui Plaha. Bravo, Vanea Ceban, din mucegaiul și bubele PD-lui construiești o alternativă ... Burlac a făcut o treabă mare în PD-ul lui Plahotniuc, acum s-a încordat să facă o treabă mare și în MAN*”.

Petiționarul face trimitere la art. 7 alin. (1) din Legea nr. 64/2010 cu privire la libertatea de exprimare, care prevede: „*Orice persoană are dreptul la apărarea onoarei, demnității și reputației sale profesionale lezate prin răspândirea relatărilor false cu privire la fapte, a judecăților de valoare fără substrat factologic suficient sau prin injurie*”, și la art. 13 din CSMA. În acest context, este de specificat faptul că programului supus controlului nu îi sunt aplicabile toate prevederile la care face referire petiționarul, iar în cazul celor aplicabile nu a fost atestată încălcarea acestora, deoarece subiectele abordează fapte care au tangență directă cu protagoniștii programului. În cazul de față, faptele care fac obiectul petiției sunt: *plecarea Primarului la un meci de fotbal, folosirea expresiei „prostălan” în diverse contexte, denunțul depus la CNA de viceprimarul Irina Gutnic și deputatul Gaik Vartanian și aderarea la PP MAN a dlui Veaceslav Burlac*. În acest context, nu sunt făcute relatări false cu privire la fapte și judecăți de valoare fără substrat factologic. Suplimentar, menționăm că legislația Republicii Moldova protejează satira, pamfletul și caricatura prin art. 7 din Legea nr. 64/2010 cu privire la libertatea de exprimare care, în alin. (8), stipulează: „*Nimeni nu poate fi tras la răspundere pentru stilul umoristic și satiric dacă prin folosirea acestuia nu se induce în eroare publicul în privința faptelor*.”

Un alt aspect invocat de petent este: „*prin plasarea periodică a inscripției cu date de contact pentru persoanele vizate în emisiune pentru solicitarea dreptului la replică, autorul/prezentatorul recunoaște că emisiunea difuzată este emisiune politică cărei îi sunt aplicabile prevederile legale relevante*”. Este de menționat faptul că, în urma controlului, pe burtieră nu a fost plasat mesajul la care se face referire supra.

Prezent în ședința publică a CA din 26 aprilie 2024, reprezentantul PP MAN a susținut pretențiile și argumentele invocate de petentul Ion Ceban, precum și solicitarea de atragere la răspundere în corespundere cu legislația în vigoare a serviciului media audiovizual de televiziune „Jurnal TV”, și a oferit răspunsuri la întrebările membrilor CA.

În urma dezbaterilor, a fost pusă la vot propunerea de a admite petiția f/nr. din 03.04.2024 din partea primarului general al mun. Chișinău, Ion Ceban, fiind acumulate 3 voturi PRO și 2 voturi CONTRA, și propunerea de a sancționa furnizorul de servicii media „REFORMA ART” SRL, fondator al serviciului media audiovizual de televiziune „Jurnal TV”, cu amendă în mărime de 5 000 de lei pentru nerespectarea art. 13 alin. (1) lit. b) din CSMA, fiind acumulate 2 voturi PRO și 3 voturi CONTRA. Astfel, ambele propuneri nu au întrunit numărul necesar de voturi, or, conform art. 80 alin. (3) din CSMA, CA adoptă decizii cu votul a cel puțin 4 membri.

Membrii CA, care au votat împotriva aplicării amenzii, au menționat că în Legea nr. 64/2010 cu privire la libertatea de exprimare au fost consacrate standardele europene stabilite în jurisprudența CtEDO. Respectiv, prevederea art. 7 alin. (8) din această lege, precum că nimeni nu poate fi tras la răspundere pentru stilul umoristic și satiric dacă prin folosirea acestuia nu se induce în eroare publicul în privința faptelor, trebuie examinat atât în contextul art. 7, cât și în contextul art. 13 din CSMA. În cazul dat, e vorba de o emisiune de satiră și umor, care se referă la o altă misiune a mass-mediei decât cea de informare. De asemenea, toate secvențele monitorizate pornesc de la anumite fapte concrete, legate de trecutul persoanei vizate.

În temeiul prevederilor Codului serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova nr. 174/2018,

Consiliul Audiovizualului al Republicii Moldova DECIDE:

1. Se ia act de rezultatele controlului serviciului media audiovizual de televiziune „Jurnal TV”.
2. Prezenta decizie poate fi contestată în ordine de contencios administrativ la Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani (MD-2068, mun. Chișinău, str. Kiev nr. 3), în termen de 30 de zile din data comunicării acesteia, fără a fi necesară depunerea unei cereri prealabile.
3. Controlul asupra executării prezentei decizii se pune în sarcina Direcției control servicii media audiovizuale.
5. Prezenta decizie intră în vigoare la data adoptării și se publică pe pagina web a Consiliului Audiovizualului.

PREȘEDINTĂ

Liliana VIȚU-EȘANU